

mgr Joanna Dreżewska

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie

visvitae.zzl@gmail.com

Kacper Stabryła-Tatko

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie

kacper.tatko@gmail.com

PROBLEM FAKE-NEWS W POLSCE

Wprowadzenie

Pojawianie się wiadomości typu fake-news jest uważane za jeden z najpoważniejszych problemów XXI wieku. Szczególną aktywność ich autorów można było zaobserwować m.in. w momencie wybuchu pandemii COVID-19, zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę czy ataku bojowników organizacji Hamas na Izrael. Z tego powodu należy podejmować stanowcze działania w celu rozpoznawania fałszywych treści oraz walki z nimi.

W artykule zostały omówione: definicja fake-newsów i ich rodzaje, elementy budowy fałszywych informacji wraz ze sposobami ich rozpoznawania oraz metod obrony przed nimi. Ponadto, została poruszona kwestia granicy pomiędzy walką z dezinformacją, a stosowaniem cenzury. Autorzy postawili tezę, iż problem występowania fake-newsów jest postrzegany przez społeczeństwo jako poważny i stanowiący istotne zagrożenie. Dodatkowo, przedstawiono wyniki badań dotyczące świadomości występowania fałszywych informacji.

1. Definicja fake-newsów i ich rodzaje

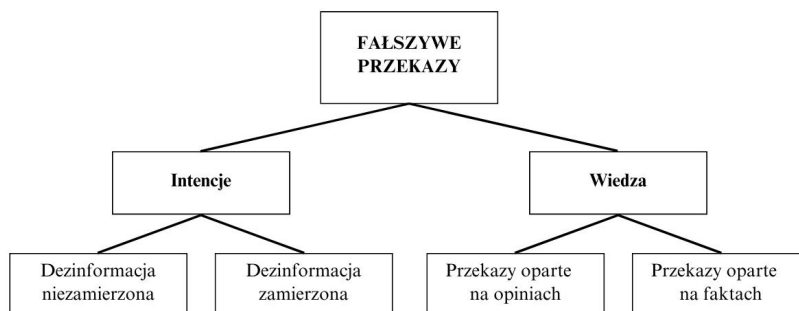
Od momentu upowszechnienia się pojęcia *fake-news* naukowcy starają się stworzyć jednoznaczną definicję, która mogłaby je określać. Zgodnie z definicją R. Gorwy są to wpisy, wiadomości, kanały informacyjne, w których przekazywane dane okazują się nieprawdziwe lub przeinaczone¹. Definicja ta została udostępniona w Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej www.gov.pl oraz rozszerzona o stwierdzenie, że tego typu informacje „celowo wprowadzają w błąd, szokują i budzą kontrowersje”². W ten sposób została ukazana zarówno treść fałszywych wiadomości, jak i intencje ich autorów.

¹ R. Gorwa, *Computational Propaganda in Poland. False Amplifiers and the Digital Public Sphere*, University of Oxford, Oxford 2017, s. 6.

² *Rozpoznawanie nieprawdziwych informacji*, <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/rozpoznawanie-nieprawdziwych-informacji> (data odczytu 10.08.2023).

Należy podkreślić, że pomimo powszechności tej praktyki, pojęcia *fake-news* oraz *dezinformacja* nie powinny być używane zamiennie. O ile *fake-newsy* dotyczą głównie przekazów fałszowanych w sposób świadomy i celowy, o tyle termin *dezinformacja* obejmuje znacznie szersze spektrum pojęć. Oba pojęcia należą do tzw. *falszywych przekazów* (ang. *false news*), czyli nieprawdziwych treści. Kategoryzacji fałszywych przekazów w Internecie dokonali S. Kumar oraz N. Shah³. Podział został przedstawiony na schemacie 1.

Schemat 1. Kategorie fałszywych przekazów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: S. Kumar, N. Shah, *False information on Web and Social Media: A survey*, <https://arxiv.org/pdf/1804.08559.pdf> (data odczytu 10.08.2023) za: K. Rosińska, *Fake-news. Geneza, istota, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2021, s. 18.

Badacze dokonali podziału fałszywych informacji na dwie grupy: ze względu na intencję oraz ze względu na wiedzę. Grupa pierwsza podzielona została na dezinformację niezamierzoną (ang. *misinformation*) oraz zamierzoną (ang. *disinformation*). Dezinformacja niezamierzona powstaje w procesie dystrybucji; kiedy informacja nieprawdziwa jest traktowana jako prawdziwa. Do tego typu przekazów można zaliczyć np. miejskie legendy, które raz na jakiś czas zyskują chwilową popularność. Dezinformacja zamierzona celowo wprowadza odbiorcę w błąd, co czyni ją po prostu manipulacją⁴.

Grupa druga z kolei została podzielona ze względu na przekazy oparte o wiedzę. Wyróżniono fałszywe informacje oparte na opiniach (ang. *opinion-based*) oraz oparte na faktach (ang. *fact-based*). Przekazy z podgrupy pierwszej mają za zadanie wpływać na opinie innych ludzi. Przykładem jest działalność stron internetowych oferujących (w pełni publicznie i legalnie) możliwość zakupu określonej liczby reakcji, komentarzy, a nawet wyświetleń na portalach społecznościowych lub w wyszukiwarce Google. Z kolei przekazy oparte na faktach

³ S. Kumar, N. Shah, *False information on Web and Social Media: A survey*, <https://arxiv.org/pdf/1804.08559.pdf> (data odczytu 10.08.2023).

⁴ K. Rosińska, *Fake-news. Geneza, istota, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2021, s. 105.

wykorzystują owe informacje do manipulacji. Są to m.in. specjalnie przeznaczone lub niepoprawnie przekazane prawdziwe informacje lub plotki⁵.

Wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje fałszywych informacji. Zgodnie z publikacją udostępnioną w Serwisie Rzeczpospolitej są to kolejno: informacje są całkowicie nieprawdziwe, prawdziwość informacji jest dyskusyjna oraz manipulacja wypowiedziami⁶.

2. Elementy budowy fałszywych informacji

2.1. Twórca/powielacz

Kluczowym elementem budowy fałszywej informacji jest jej twórca oraz osoba powielająca, określana również mianem powielacza. K. Rosińska dokonuje podziału tej grupy na dwa czynniki: ludzki oraz nieludzki. Do czynnika ludzkiego należą grupy prawdziwych osób, które z premedytacją rozpowszechniają fałszywe treści. Czynniki nieludzkie reprezentują wszelkiego rodzaju botów (czyli programów wykonujących pewne powtarzalne zadania⁷).

Przykładem organizacji zajmującej się tworzeniem fake-newsów na szeroką skalę jest założona przez Jewgienija Prigożyna i działająca w latach 2013-2023 Agencja Badań Internetowych. Firma w początkowym stadium swojej działalności zatrudniała grupy młodych ludzi, których zadaniem było promowanie programu Władimira Putina podczas wyborów prezydenckich. W okresie późniejszym przedsiębiorstwo zajęło się tworzeniem tzw. brygad sieciowych (określanych również jako *fabryki trolli*), których działalność ograniczała się do szerzenia dezinformacji oraz wywierania wpływu na zagranicznej opinii publicznej⁸. W 2020 roku w wyniku dziennikarskiego śledztwa udowodniono ingerencję przedsiębiorstwa w wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych w 2016 roku. Rosjanie mieli m.in. prowadzić aktywną kampanię dezinformacji za pomocą platformy Twitter (aktualnie X)⁹. Badacze szacują, że osiem miesięcy przed wygranymi przez Donalda Trumpa wyborami prezydenckimi, nawet 32 miliony obywateli USA mogło trafić na zmanipulowane treści. Należy jednak zauważyć, że

⁵ K. Rosińska, *Tematyka fake newsów światopoglądowych w polskojęzycznych mediach internetowych w okresie kampanii wyborczej w 2019 r.*, „Fides, Ratio el Patria. Studia Toruńskie” 2021, nr 15.

⁶ *Rozpoznawanie nieprawdziwych informacji*, op. cit. (data odczytu 8.10.2023).

⁷ *Bot – co to jest? Wyjaśniamy dobre i złe boty internetowe*, <https://nordvpn.com/pl/blog/bot-co-to-jest/> (data odczytu 6 października 2023).

⁸ *Rosyjscy „kontraktorzy” w służbie Kremla*, <https://warsawinstitute.org/wp-content/uploads/2019/08/ROSYJSCY-„KONTRAKTORZY”-W-SŁUŻBIE-KREMLA-Warsaw-Institute.pdf> (data odczytu 3 września 2023).

⁹ M. Wojnowski, *Amerykańska demokracja jako cel rosyjskich służb specjalnych – część II*, „Raport Specjalny” Warsaw Institute, Warszawa 2021, s. 15.

pomimo narracji liberalnej części amerykańskiej sceny politycznej, naukowcy kwestionują bezpośrednie przełożenie się rosyjskiej kampanii na intencje wyborców¹⁰.

2.2. Ofiara a cel

Kolejnym, niezwykle istotnym w funkcjonowaniu fake-newsa elementem jest jego ofiara. Przede wszystkim należy wskazać, że ofiara jest głównym celem twórcy fałszywych treści. Jednocześnie ofiara, oprócz oczywistej roli bycia odbiorcą pełni jeszcze jedną, istotną rolę – staje się ona narzędziem szerzenia dezinformacji. Dzieje się tak za sprawą popularnych platform społecznościowych. Do takiego stanu rzeczy przyczynia się m.in.: nieumiejętność weryfikacji prawdziwości udostępnianych informacji.

Przykładem masowo odtwarzanego, a następnie udostępnianego postu jest ten dotyczący rzekomej hospitalizacji premiera Izraela Benjamina Netanyahu w dniu ataku palestyńskiej organizacji Hamas na Izrael. Po raz pierwszy pojawił się on kilka godzin po przekroczeniu przez bojowników granicy państwa i został opublikowany przez konto na platformie X (dawniej Twitter) o nazwie użytkownika *@Jerusalem_Post*. W rzeczywistości rzecznik rządu stanowczo zdementował informacje o hospitalizacji premiera oraz wskazał, że post pojawił się na stronie podszywającej się pod redakcję czasopisma Jerusalem Post¹¹. Post w ciągu 3 godzin od publikacji został otwarty przez ponad 500 tysięcy użytkowników. Pokazuje to, jak szybko treści publikowane w Internecie rozprzestrzeniają się. Jeszcze tego samego dnia, 7 października 2023 r. konto *@Jerusalem_Post* zostało zablokowane oraz usunięte.

2.3. Kontekst społeczny

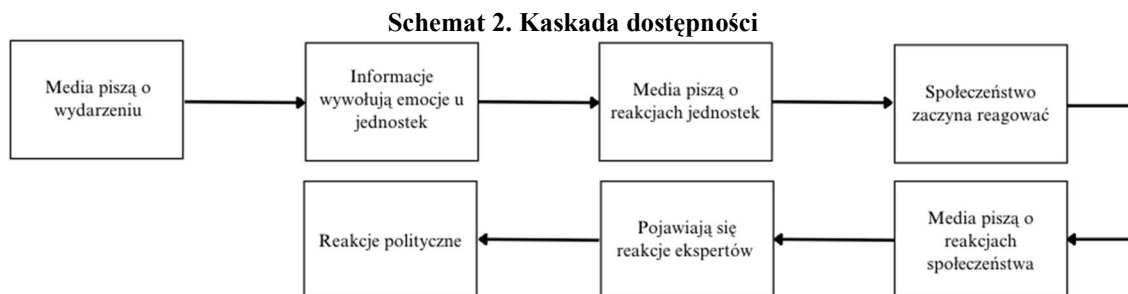
Bardzo istotną rolę w funkcjonowaniu fake-newsa pełni również kontekst społeczny. W połowie lat 70. XX wieku A. Tversky oraz D. Kahneman opracowali szereg reguł znanych jako heurystyki wydawania sądów. Jedną z takich zasad jest heurystyka dostępności (oryg. *availability heuristic*)¹². Mówi ona, że ludzie oceniają częstotliwość zdarzeń na podstawie wspomnienia wybranych przykładów. Im więcej przykładów jest w stanie sobie przypomnieć, tym bardziej dane zdarzenie będzie dla niego prawdopodobne i tym większe emocje w nim

¹⁰ *Wybory w USA. Czy Rosja wpłynęła na wybór Trumpa?*, https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/wybory-w-usa-czy-rosja-wplynela-na-wybor-trumpa/ (data odczytu 6 października 2023).

¹¹ *Israel's Netanyahu discharged from hospital after doctors give all-clear*, <https://www.reuters.com/world/middle-east/netanyahu-due-be-discharged-hospital-sunday-office-says-2023-07-16/> (data odczytu 8 października 2023).

¹² D. Kahneman, *Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym*, Media Rodzina, Poznań 2012, s. 79.

wywoła. Z tego powodu, pozornie błahe i mało istotne zdarzenia wydają się bardzo prawdopodobne¹³. Jej model działania został zaprezentowany na schemacie 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie D. Kahneman, *Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym*, Media Rodzina, Poznań 2012, s. 79 za: K. Rosińska, *Fake-news. Geneza, istota, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2021, s. 105.

W przebiegu całego procesu najistotniejszą rolę odgrywa wywoływanie emocji. Motorem napędzającym staje się często połączenie mediów tradycyjnych i społecznościowych. Wszelkiego rodzaju doniesienia medialne wzmacniają działanie heurystyki dostępności, a to z kolei może prowadzić do powstawania zdarzenia zwanego *burzą medialną*¹⁴. Sytuacja staje się znacznie poważniejsza w momencie, gdy przekazywana informacja jest fałszywa oraz dotyczy ona tematów polaryzujących społeczeństwo. Jak podkreśla K. Rosińska „fake-newsy dotyczące pobić, zamachów, gwałtów i innych brutalnych zdarzeń [...] często wywołują kaskady dostępności, wzmacniając w społeczeństwach poczucie zagrożenia, a nawet wywołując niekiedy rozruchy społeczne”¹⁵.

2.4. Treść i zawartość

Ostatnim elementem w budowie fałszywych treści jest ich zawartość. Treść informacji dzieli się na dwie części: treść fizyczną oraz нефizyczną. Obie części występują w każdej wiadomości. Do elementów treści fizycznej zaliczyć można¹⁶: tytuł, lead (wstęp) tekstu, właściwa treść oraz załączniki i multimedia. Z kolei elementami нефizycznymi są m.in.: cel autora, semantyka oraz tematyka.

¹³ M. Kaźmierska-Zatoń, W. Zatoń, *Model kaskad informacyjnych w procesie podejmowania decyzji*, „Zeszyty naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu”, 2012, nr 239.

¹⁴ K. Rosińska, *Fake-news...*, op.cit., s. 105.

¹⁵ Ibidem, s. 107.

¹⁶ Ibidem, s. 70.

Spółeczeństwo może samodzielnie rozpoznawać fałszywe treści m.in. za pomocą analizy wybranych elementów. Naukowcy wskazują, że obecność wybranych elementów może wskazywać na to, że wiadomość jest fałszywa. Są to m.in.: niezabezpieczony adres URL, tytuł rozpoczynający się od małej litery lub cyfry, tytuł zawierający pytajniki lub wykrzykniki, wykorzystanie dużych liter czy brak słów z tytułu w tekście¹⁷.

3. Sposoby rozpoznawania fake-newsów i obrony przed nimi

W ciągu ostatnich lat powstało wiele metod walki z fałszywymi informacjami. Jak podkreślają badacze niezwykle istotne w rozpoznawaniu fake-newsów jest rozróżnianie faktów od opinii. W rzeczywistości weryfikowalne okazują się tylko fakty, ponieważ zawierają one konkretne i sprecyzowane dane. Ponadto istotne jest m.in. weryfikowanie źródeł umieszczonych w artykule czy wyrobiona opinia na temat autora. Ważne jest także sprawdzanie aktualności poznawanych treści oraz porównywanie ich np. z innymi portalami informacyjnymi.

Oprócz analizy opisanych wyżej wybranych elementów informacji, zaleca się odwiedzanie stron stworzonych w nurcie tzw. *fact-checkingu*. Są to strony, które profesjonalnie zajmują się analizą treści publikowanych w popularnych portalach informacyjnych. Sam *fact-checking* to proces mający na celu potwierdzenie autentyczności wybranych publikacji, przemówień czy filmów, głównie poprzez ich dogłębną analizę¹⁸.

W związku z rozpowszechnianiem się problemu fake-newsów na świecie, w 2015 roku została powołana do życia organizacja International Fact-Checking Network. IFCN jest zrzeszeniem portali fact-checkingowych z całego świata. Żeby portal mógł dołączyć do sieci musi spełnić szereg wymogów takich jak m.in.: bezpartyjność i uczciwość, przejrzystość źródeł czy transparentność finansowania¹⁹. W Polsce do IFCN należą²⁰: Fundacja „Przeciwdziałamy

¹⁷ M. Aldawairi, A. Alwahedi, *Detection Fake News in Social Media Networks*, “Procedia Computer Science” 2018, nr 141.

¹⁸ *Fact-checking w Polsce niezwykle potrzebny. Więcej analizy, mniej emocji.* https://www.press.pl/tresc/76430,fact-checking-w-polsce-niezwykle-potrzebny_-wiecej-analizy_-mniej-emocji (data odczytu 8 października 2023)

¹⁹ Członkostwo w IFCN, <https://fakenews.pl/fundacja-przeciwdzialamy-dezinformacji/czlonkostwo-w-ifcn/> (data odczytu 8 października 2023).

²⁰ *Verified signatories of the IFCN code of principles*, <https://ifcncodeofprinciples.poynter.org/signatories> (data odczytu 8 października 2023).

Dezinformacji” (portal fakenews.pl²¹), Demagog Association (portal demagog.org²²) czy Pravda (strona internetowa pravda.org.pl²³).

4. Granica pomiędzy walką z dezinformacją a cenzurą

Zjawisko fake-news stanowi swego rodzaju zagrożenie, natomiast walka z nimi może stać się dla reżimów wygodnym narzędziem wprowadzenia cenzury.

Władze państw autorytarnych mogą wykorzystywać walkę z dezinformacją jako pretekst do ograniczania wolności słowa wprowadzając ograniczenia w mediach, szczególnie w mediach społecznościowych. Fake-newsów to nie niszczy, mnożą się nadal jednak może ucierpieć na tym wolność słowa. Badacze stwierdzają, że rażąco fałszywe informacje są stosunkowo łatwe do zdyskredytowania²⁴. Prawdziwym problemem który przedstawia na podstawie badań „Wall Street Journal” – są nie tyle fake-newsy, ile komentarze polityczne oparte na bardzo słabych przesłankach, które są przedstawiane jako fakt.

Dnia 16 listopada 2022 r. weszła w życie unijna ustawa o usługach cyfrowych (DSA) na mocy której bardzo duże platformy internetowe (VLOP) z ponad 45 milionami aktywnych użytkowników miesięcznie – takie jak Twitter, Facebook i Instagram – będą musiały szybko usuwać nielegalne treści, mowę nienawiści i tzw. dezinformację ze swoich platform²⁵. W przeciwnym razie grozi im kara w wysokości do sześciu procent ich rocznych światowych przychodów²⁶. Większe platformy muszą do lata tego roku zapewnić zgodność z DSA, natomiast mniejsze platformy będą zobowiązane do obsługi tych treści począwszy od 2024 r. Ustawa DSA nie tylko będzie teraz po raz pierwszy egzekwować regulacje dotyczące treści w Internecie, stanie się ona również standardem światowym, a nie tylko europejskim.

To daje UE niezwykle władzę. Regulacje dotyczące DSA będą nadzorowane przez samą Komisję, a nie przez niezależny organ regulacyjny. Ponad to DSA zawiera „mechanizm zarządzania kryzysowego”, dzięki któremu Komisja ma możliwość kierowania sposobem, w jaki platformy reagują na wydarzenia. Możliwość nadużywania tego mechanizmu jest

²¹ <https://fakenews.pl/fundacja-przeciwdzialamy-dezinformacji/> (data odczytu 7 października 2023).

²² <https://demagog.org.pl> (data odczytu 7 października 2023).

²³ <https://pravda.org.pl> (data odczytu 7 października 2023).

²⁴ M. Szuldrzyński, *Czy fake news doprowadzi do powrotu cenzury?*, <https://www.rp.pl/plus-minus/art9975871-michal-szuldrzynski-czy-fake-news-doprowadzi-do-powrotu-cenzury> (data odczytu 8 października 2023).

²⁵ N. Lewis, *The EU's censorship regime is about to go global*, <https://www.spiked-online.com/2023/03/23/the-eus-censorship-regime-is-about-to-go-global/> (data odczytu 7 października 2023).

²⁶ L. Schaetzel, *Digital Services Act Could Prompt Penalties of 6% of Brand's Annual Revenue*, <https://www.thefashionlaw.com/digital-services-act-could-prompt-penalties-of-6-of-brands-annual-revenue/> (data odczytu 9 października 2023)

niepokojąca ponieważ daje to UE ogromne uprawnienia cenzury. Reasumując, Komisja Europejska upoważniła się do regulowania treści w Internecie i wszystko co jest niezgodne z jej polityką może zostać uznane za treści fałszywe.

5. Metodologia i wyniki badań własnych

Przedmiotem badań było określenie świadomości społeczeństwa występowania fake-newsów oraz zagrożeń jakie mogą nieść. Zostały postawione cztery pytania badawcze:

- co oznacza pojęcie *fake-news*,
- jakie tematy są najczęściej fałszowane,
- czy problem powstawania fake-newsów w Polsce będzie się pogłębiał.

Badanie zostało przeprowadzone w grupie 41 osób. Wiek wszystkich badanych wynosił powyżej 18 lat z przewagą osób w grupie wiekowej 18-26 lat. Do badania przystąpiło 28 kobiet oraz 13 mężczyzn. Aż 39 osób zadeklarowało posiadanie wykształcenia średniego lub wyższego. Wszyscy ankietowani zadeklarowali korzystanie z Internetu przynajmniej raz w tygodniu.

Metodą badania był anonimowy kwestionariusz ankiety, przeprowadzony za pomocą platformy internetowej Google Forms (Formularze Google). Kwestionariusz oprócz pytań metodologicznych zawierał 21 pytań dotyczących korzystania z Internetu oraz tematyki fake-news.

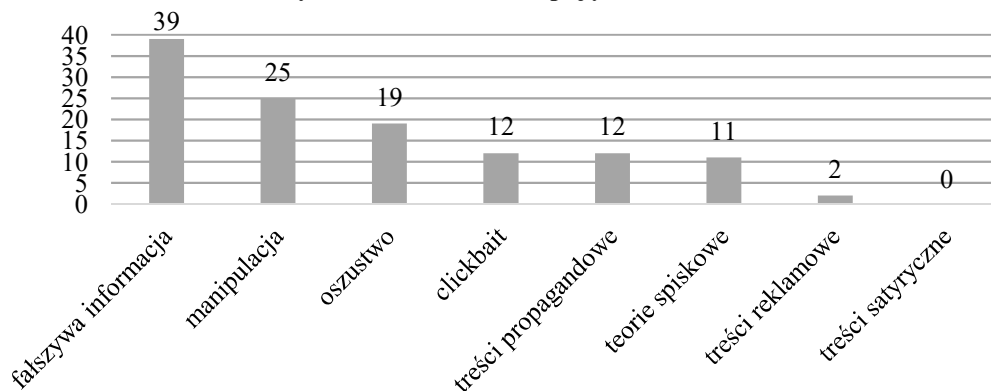
Na podstawie przeprowadzonego badania można stwierdzić, iż pojęcie fake-news jest najczęściej identyfikowane jako fałszywa informacja. Oprócz tego, popularnymi odpowiedziami były także manipulacja, jak i oszustwo. Około 30% badanych określiło, że do fake-newsów należą tzw. clickbaity, treści propagandowe lub teorie spiskowe. Natomiast tylko niecałe 5% badanych wskazało, że do kategorii należą treści reklamowe. Nikt nie zidentyfikował fake-newsów jako treści satyryczne. Wyniki przedstawiono na wykresie 1.

Należy podkreślić, iż wszystkie wymienione odpowiedzi są poprawne i zaliczane jako treści fałszywe. Warto wspomnieć, że coraz częściej używa się ich jako określeń równoważnych, a nie tylko będących podkategoriami fake-newsów²⁷. Taki zabieg ma na celu wstrzymanie powszechnej praktyki zbierania pod pojęciem wszystkich nieprawdziwych

²⁷ *Infographic: Beyond Fake News – 10 types of Misleading News – Seventeen Languages*, <https://eavi.eu/beyond-fake-news-10-types-misleading-info/> (data odczytu 9 października 2023).

informacji. Wynika to z faktu, iż wielu twórców fake-newsów używało tego określenia w celu dyskredytacji krytyków²⁸.

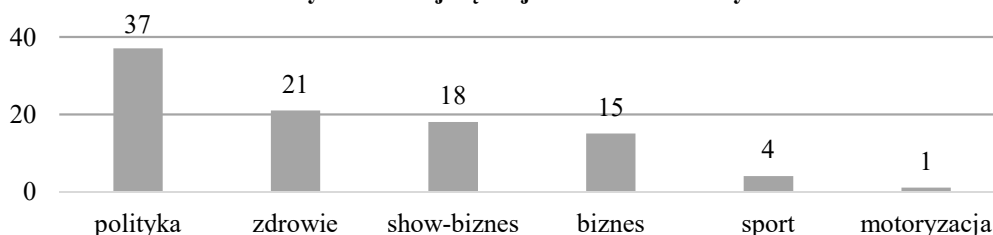
Wykres 1. Definiowanie pojęcia fake-news

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku pytania dotyczącego określenia trzech najczęściej fałszowanych tematów, po raz kolejny na znaczące prowadzenie wysunęła się jedna pozycja. Była nią polityka, którą wskazało aż 90% badanych. Połowa ankietowanych wskazała na zdrowie, a aż 44% zaznaczyło show biznes. Ponad 30% wskazało na odpowiedzi biznes oraz styl życia. Najniższe wyniki osiągnęły pozycję sport (10%) oraz motoryzacja (3%). Wyniki zostały zaprezentowane na wykresie 2.

Wykres 2. Najczęściej fałszowane tematy

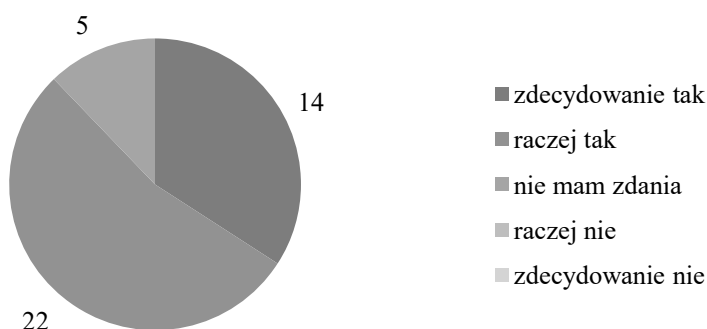
Źródło: opracowanie własne.

Wyniki ankiety wskazują jednoznacznie, iż w opinii ankietowanych najczęściej fałszowane są tematy bezpośrednio ich dotyczące i zaliczające się do tzw. gorących tematów. Potwierdza to dominacja kategorii polityka oraz wysoki wynik kategorii zdrowie w ankiecie.

²⁸ Jak rozpoznać propagandę i się przed nią bronić?, <https://kampaniespoleczne.pl/jak-rozpoznawac-propagande-i-jak-sie-przed-nia-bronic/> (data odczytu 9 października 2023).

Kolejne pytanie dotyczyło pogłębiania się w Polsce problemu powstawania fake-newsów. Co istotne, żadna z osób ankietowanych nie zaznaczyła odpowiedzi przeczącej. Ponad 34% badanych wskazało, że problem zdecydowanie pogłębi się, a ponad połowa wskazała na odpowiedź, że problem prawdopodobnie będzie się pogłębiał. Około 12% osób nie miało wyrobionego zdania na ten temat. Wyniki zaprezentowane na wykresie 3.

Wykres 3. Problem fake-news w przyszłości

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły na odnotowanie, iż problem pojawiania się w Polsce informacji typu fake-news jest realnym zagrożeniem, które należy traktować poważnie. Ponadto, społeczeństwo dosyć poprawnie je definiuje, jednocześnie nie dostrzegając znaczenia wybranych rodzajów fałszywych przekazów (takich jak np. treści reklamowe czy satyryczne). Jednocześnie, zjawisko pojawiania się fałszywych treści jest postrzegane przez większość jako poważny problem, w ekstremalnych przypadkach mogący nawet zagrażać demokracji i suwerenności kraju.

Literatura

- [1] Aldawairi M., Alwahedi A., *Detection Fake News in Social Media Networks*, "Procedia Computer Science" 2018, nr 141.
- [2] *Bot – co to jest? Wyjaśniamy dobre i złe boty internetowe*, <https://nordvpn.com/pl/blog/bot-co-to-jest/>
- [3] Członkostwo w IFCN, <https://fakenews.pl/fundacja-przeciwdzialamy-dezinformacji/czlonkostwo-w-ifcn/>
- [4] *Fact-checking w Polsce niezwykle potrzebny. Więcej analizy, mniej emocji*. https://www.press.pl/tresc/76430,fact-checking-w-polsce-niezwykle-potrzebny_-wiecej-analizy_-mniej-emocji

- [5] Gorwa R., *Computational Propaganda in Poland. False Amplifiers and the Digital Public Sphere*, University of Oxford, Oxford 2017.
- [6] <https://demagog.org.pl>
- [7] <https://fakenews.pl/fundacja-przeciwdzialamy-dezinformacji/>
- [8] <https://pravda.org.pl>
- [9] *Infographic: Beyond Fake News – 10 types of Misleading News – Seventeen Languages*, <https://eavi.eu/beyond-fake-news-10-types-misleading-info/>
- [10] *Israel's Netanyahu discharged from hospital after doctors give all-clear*, <https://www.reuters.com/world/middle-east/netanyahu-due-be-discharged-hospital-sunday-office-says-2023-07-16/>
- [11] *Jak rozpoznać propagandę i się przed nią bronić?*, <https://kampaniespoleczne.pl/jak-rozpoznawac-propagande-i-jak-sie-przed-nia-bronic/>
- [12] Kahneman D., *Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym*, Media Rodzina, Poznań 2012.
- [13] Kaźmierska-Zatoń M., Zatoń W., *Model kaskad informacyjnych w procesie podejmowania decyzji*, „Zeszyty naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu”, 2012, nr 239.
- [14] Kumar S., Shah N., *False information on Web and Social Media: A survey*, <https://arxiv.org/pdf/1804.08559.pdf> (data odczytu 10.08.2023) University of Oxford, Oksford 2017
- [15] Lewis N., *The EU's censorship regime is about to go global*, <https://www.spiked-online.com/2023/03/23/the-eus-censorship-regime-is-about-to-go-global/>
- [16] Rosińska K., *Tematyka fake newsów światopoglądowych w polskojęzycznych mediach internetowych w okresie kampanii wyborczej w 2019 r.*, „Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie” 2021
- [17] Rosińska K., *Fake-news. Geneza, istota, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2021
- [18] *Rosyjscy „kontraktorzy” w służbie Kremla*, <https://warsawinstitute.org/wp-content/uploads/2019/08/ROSYJSCY-„KONTRAKTORZY”-W-SŁUŻBIE-KREMLA-Warsaw-Institute.pdf>
- [19] *Rozpoznawanie nieprawdziwych informacji*, <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/rozpoznawanie-nieprawdziwych-informacji>
- [20] Schaezel L., *Digital Services Act Could Prompt Penalties of 6% of Brand's Annual Revenue*, <https://www.thefashionlaw.com/digital-services-act-could-prompt-penalties-of-6-of-brands-annual-revenue/>
- [21] Szuldrzyński M., *Czy fake news doprowadzi do powrotu cenzury?*, <https://www.rp.pl/plus-minus/art9975871-michal-szuldrzynski-czy-fake-news-doprowadzi-do-powrotu-cenzury>
- [22] Wojnowski M., *Amerykańska demokracja jako cel rosyjskich służb specjalnych – część II*, „Raport Specjalny” Warsaw Institute, Warszawa 2021
- [23] *Wybory w USA. Czy Rosja wpłynęła na wybór Trumpa?*, https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/wybory-w-usa-czy-rosja-wplynela-na-wybor-trumpa/
- [24] *Verified signatories of the IFCN code of principles*, <https://ifcncodeofprinciples.poynter.org/signatories>
- [25] Zhang X., Ghorbani A., *An overview of online fake news: Characterization, detection, and discussion*, “Information Processing and Management” 2020, nr 57.

Streszczenie

W artykule poruszono kwestię problemu fake-newsów w Polsce. Artykuł rozpoczął od omówienia definicji fake-newsów (wraz z rozróżnieniem ich rodzajów) oraz elementów ich budowy. Następnie zostały przedstawione metody walki z dezinformacją, a całość wsparto o zwrócenie uwagi na problem określenia granicy pomiędzy cenzurą a blokadą dezinformacji. Ostatecznie, przedstawione zostały wyniki badań dotyczące świadomości występowania fałszywych informacji.

Słowa kluczowe

Fake-news, fałszywe informacje, wpływ społeczny, manipulacja, dezinformacja, fact-checking, clickbait.